

Världsberömd filmman gör sensationella avslöjanden

Sjöströms 'underbett' mer filmiskt än Eks adamsäpple?

Gunn Wallgren anses vara okänd

Dymling regisserade regissören

I AT för den 14/11 publicerades ett referat av en offentlig diskussion, som ägt rum vid ABF:s filmkurs, och vid vilket tillfälle min film "Två människor" visades och diskuterades. Då filmen vid detta tillfälle angreps av dr Dymling, vore jag tacksam om ni villie tillåta mig att komma med några fakta angående filmens tillblivelse.

Först måste jag emellertid med ett par ord klargöra min ställning till den sympatiska Sven-Olof Johanssons subtila tolkning av filmen. Tyvärr måste jag bedröva honom med att han inte har rätt.

Tanken, att det i verkligheten är mannen, som i chizofrent tillstånd — utan att veta om det — har mördat professor Sander, har inte ett enda ögonblick förekommit i min hjärna. Vad själva förbrytelsen angår har jag endast velat antyda, att det berodde på en ren tillfällighet att det blev hon, som mördade Sander — och icke mannen.

Handlingen i filmen har blivit kallad banal, men är det inte sant att så gott som alla "grimmes passionelles" i verkligheten är banala? Och syftet var ju inte alls att göra en utstuderad kriminalfilm. Tvärtom, vad jag önskade som bakgrund för den psykologiska konflikten mellan de två människorna, var en ganska enkel, trolig och om jag så får uttrycka mig "alldaglig" polissak om ett mord. Själva mordet var av underordnad betydelse — det var med i det till det, som för mig var målet, nämligen att visa de händelser av psykologisk art, som följden av mordet, och som slutade med att driva de två människorna i död.

Om skildringen av detta psykologiska händelseförlopp har förekommit kritikerna och andra desorienterande eller till och med banal, så är skolden icke min, utan dr Dymlings och Victor Sjöströms — först och främst emedan de påtvång mig Wanda Rothgardt och Georg Rydeberg i de två rollerna.

Innan jag närmare motiverar detta påstående vill jag understryka, att jag anses både Wanda Rothgardt och Georg Rydeberg för alldeles förtärfiga konstnärer, förutsatt att de placeras i roller, som passar dem. Vilket gäller alla skådespelare. Men de passade avsjord inte till de två människorna i min film.

Jag vill försöka att skissera upp dessa två människor så som de var skildrade i manuskriptet och jag såg dem framför mig.

Som han var — som han blev.

Han skulle vara ung, uppriktig, godtrogen, med rena tankar, ett öppet sinne och utan svek. Övertalande om denna världens ondskan och ränkspel, därför att han själv var utan falskhet. Idealist, dyrkande sin vetenskap med skuggglappar för ögonen, så att han inte såg något annat än sina studier — och utanför dessa endast den kvinna han var betagen i, och som han blint trodde på. Vanligtvis stillsam och fredlig, men våldsamt och hetsig, när han kände sig besviken i sin tro på människor.

Envar kan förstå, att Georg Rydebergs specialitet ligger på ett helt annat plan. Vi ser honom hellre i en roll som mystisk, gåtfull, svår att genomskåda, intrigant, ränkfull och demonisk. En man med denna natur skulle efter några få vec-

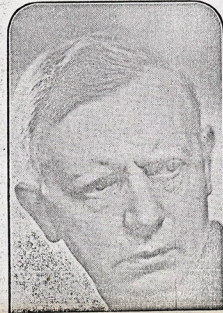
Han som skulle vara: ANDERS EK

kor ha uppdragat det hemliga brott hustrun söker dölja för honom.

Som hon var — som hon blev.

Hon skulle vara en ung, varmblodig kvinna med starka drifter, vilka skulle kunna ursäktas ett brockigt förflutet, varunder hon fladdrat omkring från det ena kärleksförhållandet till det andra, till dess hon träffade sin man, som hon nu älskar med en tillgivenhet så stor, att hon faktiskt hyser en panisk fruktan för att han någon gång skall erfara något om hennes tidigare förhållande till professor Sander. Som karaktär är hon opålitlig, hon förtärlig sig utan svårighet, ljuger också, om hon finner det nödvändigt, alltid en smula exalterad, älskar att göra sig bemärkt, vill gärna verka egen, är teatralisk och litet uppstyld med utpräglat lust att dramatiska vardagen, inte så litet hysterisk.

Det är inte nödvändigt att använda tecknen för att påvisa, att den söta, rättframma och osammansatta Wanda Rothgardt har lättare att framställa en figur, som är en diametral motsats till den hustru, vars karaktär jag här ovan har tecknat bilden av.

Carl Theodor DREYER

vars många verk gått till filmhistorien. Hans i Frankrike filmade Jeanne d'Arc visad av SF i Stockholm 1932 blev under namnet En kvinnas martyrium en mycket stor framgång.

Förhållandet är sålunda det groteska, att jag fick motsatsen av vad jag önskade.

Sjöström tvingade Dreyer.

Först engagerades Wanda Rothgardt. Victor Sjöström lät mig veta, att SF hade kontrakt med Wanda Rothgardt, att det inte fanns några roller för henne i andra filmer, och att hon därför skulle användas i min film. Jag gjorde invändningar men förstod att de var lönlösa. Jag noterade då Wanda Rothgardts själfulla ansikte och fina charm på plusidan och råkade med, att när jag gav efter på denna punkt skulle jag åtminstone få den rätta skådespelaren till mannens roll. Min efterlätenhet blev icke belönad. En dag fick jag veta att "man" (d. v. s. dr Dymling och Victor Sjöström) hade bestämt, att Georg Rydeberg skulle spela rollen. Jag protesterade men det hjälpte inte. Jag måste acceptera. För Rydeberg själv förklarade jag öppet, att han enligt min uppfattning inte passade för rollen.

Wallgren ingel namn — Eks adamsäpple för stort.

Då saken var avgjord ansträngde jag mig självvallet för att — trots allt — få ut det bästa möjliga av filmen, men alla kan säkerligen förstå, att det är ett fruktansvärt handicap för en regissör av en film med endast två personer, att båda dessa roller är felaktigt besatta.

Själv hade jag för de två rollerna föreslagit Gunn Wallgren och Anders Ek. Den förstnämnda avfärdade dr Dymling med en anmärkning om att hon icke hade något namn, och Anders Ek förkastades av Victor Sjöström med den motiveringen, att Ek hade ett "adamsäpple". Jag ville inte tro mina egna öron, när jag hörde konstnären Victor Sjöström komma med denna anmärkning — just Sjöström, som själv utmärker sig för ett ovanligt markant "underbett", vilket dock aldrig har avhållit mig från att beundra Sjöström som skådespelare såväl på film som scen. — Jag erbjöd mig att vänta i månader för att få de riktiga skådespelarna till de båda rollerna, men nej, det fanns ingen annan möjlighet.

Även på annat sätt blev dr Dymlings och Victor Sjöströms ingripande ödesdigert för filmen. Då jag hade klippt den färdig insåg jag, att hela den s. k. "skuggscenen", i vilken den unga

Hon som skulle vara: GUNN WALLGREN

hustrun gör upp med sin f. d. älskare, professor Sander, var överflödig. Jag bad då om — och fick — dr Dymlings tillåtelse att låta scenen utgå och ersättas av en kort dialog mellan Rydeberg och Wanda Rothgardt, som vid samma tillfälle kallades till Stockholm. Filmen vann därigenom utomordentligt i kraft och styrka, genom att rummets och tidens enhet nu var obruten.

Nylagna scener klipptes bort!

Sedan jag hade upptagit de för filmens uppbyggnad nödvändiga närbilderna av Wanda Rothgardt — som inom parentes sagt blev mycket lyckade — och hade klippt filmen i dess nya gestalt, lät dr Dymling och Victor Sjöström trots allt ånyo sätta in "skuggscenen" i filmen, och detta utan att tillfråga mig. Någon tid senare blev jag inbjuden till en "generalrepetition" dagen före premiären, men jag infann mig inte, då jag underhand hade erfärit, att man bakom min rygg och mot min önskan hade företagit ovan nämnda ändringar, som man måste ha förstått att jag av konstnärliga skäl icke kunde acceptera.

För fullständighetens skull vill jag också upplysa om att jag heller inte hade blivit tillrädd att närvara vid musikinspelningen. Hade jag varit närvarande skulle jag med händer och fötter ha sagt mig emot den musik varmed filmen slutade, och som var katastrofalt ideo- liggande för filmens slutscen.

Jag avskyr polemik när det gäller mina egna filmer, men dr Dymlings uttalande tvingar mig att gå i svaromål. Saken är för hans vidkommande ganska enkel: han hade lust att göra ett konstnärligt experiment, som var ett anspråkslöst försök att övertyra kammarspelet till film, men han hade inte mod att ta steget fullt ut. Därför skulle Rydeberg och Wanda Rothgardt spela rollerna för att dessa två namn skulle kunna dra publik. Att han därvid slog hela filmens konstnärliga fundament i stycken, brödde han sig inte om. Men när man bär sig åt som dr Dymling har varit sig åt gentemot mig och filmen "Två människor", bör han också ta ansvar för filmen. I varje fall bör han inte desavuera en regissör, som ehuru hans önskiningar och krav negligierades, dock gjorde sig det yttersta omak för att av det omöjliga skapa det möjliga.

Med tack för publicerandet. Köpenhamn 1 dec. 1948.

Carl Th. Dreyer